

da del sorteig de les pesqueres amb *redolf* (Palmar, 1962).

Monitori, V. amonestar Monja, monjada, monjam, V. monjo

MONJABENA o ALMOJABENA, 'espècie de coca i farina cuita a la paella', de l'àrab *muğābbāna* 'coca o bunyol de formatge', derivat de l'àrab *ğubn* 'formatge'. □ 1.ª doc.: *almojabena* 1851.

En què el dícc. d'Escrig el recull, definint «almojabana (fruta de sartén)». Del mateix origen el cast. ALMOJABANA (DCEC), vegeu. Per a l'afegit de la *n*, veg. *EntreDL* III, 77, n. 6, a l'article sobre *racó/rincón*. L'usà GaGirona: «allí congres de llarg ab sucre i oli, / *monjābenes*, pastiços, reganyats», *Seidia*, p. 163. Del mateix mot en diminutiu ha de ser alteració el mall. *jubanet* que el *DAMen.* defineix «género de frutilla de sartén hecho con miel y harina», «especie de pasta hecha de azúcar, harina y huevos, de que se forman unos bocaditos en figura de rosquillas, corazones etc.», i li atribueix també el significat del cast. *melindre* «demasiada delicadeza»; *AlcM* el localitza a Menorca i a Manacor. Segurament per dissimilació *m-n* > *v-n* i assimilació *u-a* > *u-u* **munjabenet* passà a *(*v*)*unjubanet* 25 entès com un *jubanet* (ajudant-hi potsers una contaminació de *jovenet* diminutiu de *jove*).

DERIV.: *Jubeneter* que el *DAMen.* dona com a equivalent de *esturiós* «el que afecta demasiada delicadeza, *melindroso*» (< *historiós, estoriós*).

MONJO, del ll. vg. *MONĪCUS*, ll. tardà *MONĀCHUS* 'anacoteta', 'frare', i aquest, del gr. *μοναχός* 'únic, sol', 'solitari', derivat de *μόνος* 'un, u', 'sol'. □ 1.ª doc.: *monge* S. XII; *monjo* encara que ja es troba en mss. de Lluall no està ben comprovat fins prop de 1400.

«Bac<l>lars de Vilag tolgren lo mul ad cap-descole Radolf Tarbera [h]e so fi<l>[i], [h]e-l *monge* de Cuxà qui tol ecclésia de Tartera ---» en un doc. del S. XII sobre depredacions comeses contra diverses esglésies de Cerdanya (PPujol, *DocVgUrg.*, 5.11). «U *monge* fo, e quan se dec morir, devezi tot son aver e partí-l, estirs dos besans que li oblidaren; e per aquels dos besans deg ésser perdud en infern e estec-ne 30 dies en pena», *Homilies*, 5r23.

Mönāchus, heilenisme aviat arrelat entre els cristians de la Roma imperial, sofrí l'adaptació a la llei històrica de fonètica llatina que canviava la *ā* en síl·laba interna i oberta en *ī*, d'on la forma *MONĪCUS* documentada en antigues inscripcions (*VRom.* v, 184) i 30 comprovada per l'evolució fonètica del català, i de l'oc. *monje*, fr. *moine*, a-al. ant. *munih*, avui *mönch*.

En els mss. de Lluall predomina molt la forma *monge*: «Evasť remembrà un *monge* qui era prevere, e era home ancià e de bona vida e de estranya terra; Evasť pregà l'abat que li donàs per governador lo *monge*, per tal que pogués perseverar en la regla demunt dita --- atorgat fo lo *monge* a Evasť ---», *Blanq.* (NCL 1, 92.23ss.). En la 1.ª ed. mallorquina del *Blanq.*, i igual en la 2.ª, *monjos* surt així un cop, la primera vegada 60

(1, 271.21), però després dotzenes de vegades apareix *monge* o *monges* constantment: 272.13, 272.20, 273.6, 275.22, 290.23 i passim (una excepció *monjos* 272.24). Semblantment en *Merav.* (NCL): *monges* m. pl. 1, 118.24, 119.1, *monge* m. sg. III, 69 (excepció *mongos* 1, 119.5). No sembla probable que aquests casos excepcionals de *monjo* vinguin de l'original lullà: més aviat hem de suposar que l'escriptor no usava sinó *monge* i les excepcions siguin còpia inexacta dels mss. 10 (Ss. XIV-XV).

Amb més seguretat tenim *monjos* en un document de Barcelona, de 1417 (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 195); *monjo* en un testament vigatà, de Vilatorça, copiat per Aguiló (*DAG.*, *mongo* en JCarbonell (c. 1480), *Exèquies* de Joan II, cap. 74; *mongos* lleigeix en el *Spill* de Castellbò de 1518 (f° 128r^o). No disposant d'altres notes preses sobre pergamins originals difícilment es pot assegurar la data en què comença a aparèixer la forma en -o. El *DAG.* cita *monjos negres* i *monjos blancs* en el *Llibre de les Dones*, però això és de l'incunable de 1495, en el ms. antic el que trobo, almenys en altres passatges, és *monge*: «manà sent Beneet, en la regla, que sos *monges* no entesesen en novelles; e dix que *monge* qui demana de novelles digne és de penitència» (p. 396).

De la *Questa* de Rexac, ben copiada del ms. del S. XIV per Todesco, podem deduir que l'autor usava el m. pl. *monges*, però al copista d'aquest segle ja no li era familiar aquesta forma, i va entendre el fem. *monja, menges*; diu «Una abadia de *mongas* blanchas --- e als *fraras* de laíns axíran ---» (tradueix «a une blanche abeie» del model francès), 20.29: són, doncs, *frases* i no pas unes *monges*, però trobant *monges* en el seu model el copista entén que han de ser dones monacals 35 i per tant canvia absurdament *blanca... monges* en *mongas blanchas* en la seva còpia. Tanmateix gent més erudita que aquest escriba mallorquí, de bàrbara grafia, continuava usant el masculí *monge*: «un abat del orde de Cistell manà a un *monge* del seu monestir, qui era malalt, que menjàs carn ---», *Recull d'Eximplis* d'Aguiló (S. xv), *eximpli IX*, vol. 1, 12; *monges* en StVicentF (*Serm.* 1, 40.16).

La forma més antiga degué ser *monge*, i *monjo* en resultà per l'assimilació sistemàtica la llei de la qual vaig estudiar i explicar en *LleuresC*, 198, 208. Avui el masculí *monjo* és general, però la forma *monge* degué persistir fins època bastant moderna en algunes zones més conservadores. Carles Ros a València encara recull la frase proverbial «l'hàbit no fa al *monge*» en els seus *AdagesR* de 1736 (p. 66). Al capdamunt de la Vall de Boí, en país fredíssim i muntanyes àrdues, hi ha l'*Estany dex mōņzes* (1926, 1934, 1953 ---); 1 és segur que allà no hi intervingueren *monges*, però sí que allò devia pertànyer als *monjos* de Lavaix, el monestir situat a l'entrada de la vall, que durant centúries controlaren aquelles riberes.

La vocal tònica de *monja* i la de *monjo* és oberta a la major part del territori; però tancada a l'Alguer (Kuen, *AORBB* VII, 62); a tot el bisbat de Girona (Puig de *Mōņzās* Rabós d'Emp., 1958) i al domini